

การพยาบาลเด็ก เพื่อการส่งเสริมสุขภาพ และพัฒนาเด็กทุกช่วงวัย

ผู้ช่วยศ

การพยาบาลเด็กเพื่อการส่งเสริมส..

WY159 ส113ก 2565

B0001725

bib:13399117016

ผู้พัตรา นุตร์รักษ์

ผู้ช่วยศาสตราจารย์วรรณไพโร แยมมา

การพยาบาลเด็กเพื่อการส่งเสริมสุขภาพและพัฒนาเด็กทุกช่วงวัย

ผู้เขียน เรือเอกหญิง สุพัตรา นุตรักษ์
วรรณไพโร แยมมา

จัดทำโดย เรือเอกหญิง สุพัตรา นุตรักษ์

ภาพประกอบ เรือเอกหญิง สุพัตรา นุตรักษ์

พิมพ์ครั้งที่ 1 กุมภาพันธ์ พ.ศ. 2565

จำนวนหน้า 284 หน้า

จำนวน 350 เล่ม

ราคา 390 บาท

เลขที่ WY159
ส 113ก 2565
เลขทะเบียน B0001725
วันเดือนปี 26 เม.ย. 2565

ข้อมูลทางบรรณานุกรมของหอสมุดแห่งชาติ

National Library of Thailand Cataloging in Publication Data

สุพัตรา นุตรักษ์.

การพยาบาลเด็กเพื่อการส่งเสริมสุขภาพและพัฒนาเด็กทุกช่วงวัย.-- กรุงเทพฯ : นีโอดิจิตอล, 2565.

284 หน้า.

1. การพยาบาล. 2. พัฒนาการของเด็ก. I. วรรณไพโร แยมมา, ผู้แต่งร่วม. II. ชื่อเรื่อง.

610.7362

ISBN 978-616-588-964-3

จัดจำหน่ายที่ ศูนย์หนังสือจุฬาฯ ทุกสาขา

พิมพ์ที่ บริษัท นีโอดิจิตอล จำกัด
666 ซอยสาธุประดิษฐ์ 58 แยก 22 (ประสานใจ)
แขวงบางโพงพาง เขตยานนาวา กทม. 10120
โทรศัพท์ : 02-683-8388 โทรสาร : 02-683-5550
E-mail: admin@neodigital.co.th
www.neodigital.co.th

สงวนลิขสิทธิ์ พ.ศ. 2565

สารบัญ

	หน้า
คำนิยม.....	(1)
คำนำ.....	(3)
สารบัญ.....	(5)
สารบัญภาพ.....	(7)
สารบัญตาราง.....	(9)
บทที่ 1 แนวคิดและหลักการส่งเสริมสุขภาพและพัฒนาเด็ก.....	3
ความหมายและสิทธิเด็ก.....	3
ธรรมชาติและความต้องการของเด็ก.....	7
แนวคิดการดูแลเด็กโดยเน้นครอบครัวเป็นศูนย์กลาง (Family-centered care).....	10
แนวคิดการเสริมพลังอำนาจครอบครัว (Parental empowerment).....	13
แนวคิดการดูแลภายใต้การเชื่อมความสัมพันธ์ต่างรุ่น (Intergenerational care).....	16
คุณสมบัติและบทบาทหน้าที่ของพยาบาลเด็กในการส่งเสริมสุขภาพ.....	18
บทบาทครอบครัวในการส่งเสริมสุขภาพและพัฒนาเด็ก.....	24
บทสรุป.....	26
บทที่ 2 แนวคิดและทฤษฎีการเจริญเติบโตและพัฒนาการเด็ก.....	29
ทฤษฎีจิตวิเคราะห์ของฟรอยด์.....	29
ทฤษฎีพัฒนาการทางจิตสังคมของอีริกสัน.....	32
ทฤษฎีพัฒนาการทางสติปัญญาของเพียเจต์.....	35
ทฤษฎีพัฒนาการทางวัฒนธรรมเชิงสังคมของไวท์ฮีดสกี.....	37
ทฤษฎีพัฒนาการทางจริยธรรมของโคลเบอร์ก.....	37
แนวคิดการเจริญเติบโตและพัฒนาการเด็กในแต่ละช่วงวัย.....	40
แนวคิดการจัดกิจกรรมการเล่นเพื่อส่งเสริมการเจริญเติบโตและพัฒนาการ.....	45
บทสรุป.....	49
บทที่ 3 การส่งเสริมการเจริญเติบโตและพัฒนาการเด็ก.....	53
การเจริญเติบโตและพัฒนาการของเด็กวัยทารก.....	53
การเจริญเติบโตและพัฒนาการของเด็กวัยเตาะแตะ.....	58
การเจริญเติบโตและพัฒนาการของเด็กวัยก่อนเรียน.....	61
การเจริญเติบโตและพัฒนาการของเด็กวัยเรียน.....	64
การเจริญเติบโตและพัฒนาการของเด็กวัยรุ่น.....	66

สารบัญ (ต่อ)

	หน้า
บทที่ 3 การส่งเสริมการเจริญเติบโตและพัฒนาการเด็ก (ต่อ)	
การส่งเสริมการเจริญเติบโตและพัฒนาการเด็กในแต่ละช่วงวัย.....	68
บทสรุป.....	76
บทที่ 4 การส่งเสริมภาวะโภชนาการในเด็ก.....	81
ความหมายและผลกระทบของภาวะโภชนาการในเด็ก.....	81
ความต้องการสารอาหารและพลังงานที่สำคัญในเด็ก.....	82
การส่งเสริมภาวะโภชนาการในเด็กแต่ละวัย.....	93
ภาวะขาดโปรตีนและพลังงาน.....	103
ภาวะเลี้ยงไม่โต (Failure to thrive)	106
ภาวะโภชนาการเกินหรือโรคอ้วน (Obesity).....	109
ความผิดปกติของการรับประทานอาหาร (Eating disorder).....	116
บทสรุป.....	118
บทที่ 5 การประเมินเด็กที่มีภาวะสุขภาพดี.....	121
แนวคิดสำคัญของการประเมินเด็กที่มีภาวะสุขภาพดี.....	121
การประเมินการเจริญเติบโตและพัฒนาการ.....	123
การประเมินภาวะโภชนาการในเด็ก.....	128
การประเมินความฉลาดทางอารมณ์.....	137
การซักประวัติและตรวจร่างกายเด็ก.....	139
บทสรุป.....	144
บทที่ 6 การสร้างเสริมภูมิคุ้มกันโรคในเด็ก.....	147
ชนิดของการสร้างเสริมภูมิคุ้มกัน.....	147
กลไกการตอบสนองทางภูมิคุ้มกันของร่างกาย.....	149
ประเภทของวัคซีน.....	150
วิธีการบริหารวัคซีน.....	151
หลักปฏิบัติในการเก็บวัคซีน.....	154
หลักการทั่วไปในการให้วัคซีน.....	155

สารบัญ (ต่อ)

หน้า

บทที่ 6 การสร้างเสริมภูมิคุ้มกันโรคในเด็ก (ต่อ)	
วัคซีนในแผนการสร้างเสริมภูมิคุ้มกันโรคของกระทรวงสาธารณสุข.....	158
วัคซีนนอกแผนการสร้างเสริมภูมิคุ้มกันโรคหรือวัคซีนทางเลือก.....	175
วัคซีนป้องกันโรคติดเชื้อไวรัสโคโรนา 2019 สำหรับเด็กและวัยรุ่น.....	181
บทบาทพยาบาลในการส่งเสริมภูมิคุ้มกันโรค.....	184
บทสรุป.....	186
บทที่ 7 การบาดเจ็บในเด็ก.....	189
ปัจจัยเสี่ยงของการบาดเจ็บในเด็ก.....	189
ผลกระทบที่เกิดจากการบาดเจ็บในเด็ก.....	190
การบาดเจ็บในเด็กแต่ละช่วงวัย.....	191
หลักในการป้องกันการบาดเจ็บในเด็ก.....	201
หลักการดูแลเด็กเมื่อได้รับการบาดเจ็บ.....	206
การช่วยเหลือเบื้องต้นและการป้องกันการบาดเจ็บในเด็ก.....	207
บทสรุป.....	237
บทที่ 8 วิเคราะห์กรณีศึกษา.....	239
การรวบรวมข้อมูลด้านร่างกาย	243
การรวบรวมข้อมูลด้านจิตสังคม.....	243
ภาวะโภชนาการเกิน (obesity).....	244
พัฒนาการด้านความเข้าใจและใช้ภาษาอาจผิดปกติ.....	248
การวางแผนการจัดกิจกรรมการเล่นเพื่อส่งเสริมพัฒนาการ.....	251
บทสรุปการวิเคราะห์กรณีศึกษา และข้อเสนอแนะ.....	253
บรรณานุกรม.....	255
ดัชนี.....	271

สารบัญภาพ

	หน้า
ภาพที่ 2.1 แสดงทิศทางของการเจริญเติบโตและพัฒนาการเด็ก.....	41
ภาพที่ 3.1 แสดงการทำรังนก (nest) ให้แก่ทารกแรกเกิด.....	68
ภาพที่ 3.2 แสดงกระตุ้นพัฒนาการของทารกแรกเกิดโดยการดูแลแบบจิงโจ้ (kangaroo care).....	69
ภาพที่ 5.1 แสดงคู่มือเฝ้าระวังและส่งเสริมพัฒนาการเด็กปฐมวัย (Developmental Surveillance and Promotion Manual: DSPM).....	125
ภาพที่ 5.2 แสดงอุปกรณ์ในการประเมินพัฒนาการโดยใช้คู่มือเฝ้าระวังและส่งเสริมพัฒนาการเด็กปฐมวัย (DSPM) ที่อายุ 9, 18, 30 และ 42 เดือน ตามลำดับ จากซ้ายไปขวา.....	125
ภาพที่ 5.3 แสดงตัวอย่างกราฟการแบ่งระดับความรุนแรงของภาวะขาดสารอาหารตาม Gomez classification.....	131
ภาพที่ 5.4 แสดงการเจริญเติบโตปกติของเด็กหญิงอายุ 3 ปี 4 เดือน โดยมีน้ำหนักตามเกณฑ์.....	133
ภาพที่ 5.5 แสดงส่วนสูงตามเกณฑ์อายุของเด็กชายอายุ 3 ปี 4 เดือน.....	134
ภาพที่ 5.6 แสดงน้ำหนักและส่วนสูงที่สมส่วนของเด็กชายอายุ 3 ปี 4 เดือน.....	135
ภาพที่ 5.7 แสดงการวัดเส้นรอบวงของศีรษะในตำแหน่ง Occipito-Frontal Circumference (OFC) ในวัยทารกแรกเกิด.....	136
ภาพที่ 5.8 แสดงการวัดเส้นรอบวงอก (Chest circumference) ในทารก.....	137
ภาพที่ 6.1 แสดงการเกิด/การตอบสนองของระบบภูมิคุ้มกัน (primary and secondary response).....	150
ภาพที่ 6.2 แสดงการฉีดวัคซีนบีซีจีบริเวณหัวไหล่.....	152
ภาพที่ 6.3 แสดงตำแหน่งที่ฉีดวัคซีนเข้าชั้นกล้ามเนื้อบริเวณ vastus lateralis.....	153
ภาพที่ 6.4 แสดงการจัดเรียงวัคซีนในตู้เย็น.....	155
ภาพที่ 7.1 แสดงเด็กเล็กตกเก้าอี้ขณะเล่นตามลำพัง.....	192
ภาพที่ 7.2 แสดงการเขย่าตัวเด็กซึ่งอาจทำให้มีเลือดออกในสมองและประสาทตา.....	192
ภาพที่ 7.3 แสดงสายผ้าฆ่าเชื้อหรือเชือกกระตุกมู่ลี่ที่ขีดเป็นวงกลมอาจรัดพันคอเด็กได้.....	193
ภาพที่ 7.4 แสดงทำเด็กนอนคว่ำบนหมอนขนาดใหญ่และนุ่มโดยใบหน้า ปาก และจมูกของเด็กอาจกดทับกับที่นอนหรือหมอนซึ่งทำให้ขาดอากาศหายใจและเสียชีวิตได้.....	194
ภาพที่ 7.5 แสดงเด็กเอื้อมหยิบสายไฟของกาน้ำร้อนที่ห้อยอยู่ต่ำอาจทำให้น้ำร้อนหกรดตัวเด็กได้.....	194
ภาพที่ 7.6 แสดงการใช้นิ้วแหย่ปลั๊กไฟของเด็กซึ่งอาจทำให้โดนไฟดูดและเสียชีวิต.....	195
ภาพที่ 7.7 แสดงผู้ดูแลไม่ปล่อยให้เด็กนั่งเล่นน้ำในอ่างตามลำพังแม้ระดับน้ำไม่สูง.....	195

สารบัญภาพ (ต่อ)

หน้า

ภาพที่ 7.8 แสดงถึงเหตุการณ์ที่เด็กสามารถเปิดตู้เก็บสารพิษและนำออกมาดื่มได้.....	196
ภาพที่ 7.9 แสดงเด็กตกจากเครื่องเล่น.....	197
ภาพที่ 7.10 แสดงเด็กถูกน้ำร้อนลวกขณะเข้าไปเล่นในครัว.....	197
ภาพที่ 7.11 แสดงการคว่ำสายเตารีดแล้วกระชากลงมาทำให้เกิดแผลไหม้พองได้.....	198
ภาพที่ 7.12 แสดงเด็กใช้ถุงพลาสติกคลุมศีรษะทำให้ขาดอากาศหายใจได้.....	198
ภาพที่ 7.13 แสดงการลื่นไถลทำให้เด็กตกน้ำและจมน้ำได้.....	199
ภาพที่ 7.14 แสดงการรับประทานยารักษาโรคเนื่องจากเลียนแบบผู้ใหญ่ด้วยความรู้เท่าไม่ถึงการณ์.....	199
ภาพที่ 7.15 แสดงเด็กถูกแมงข่วนจากการแกล้งดึงหางด้วยความรู้เท่าไม่ถึงการณ์.....	200
ภาพที่ 7.16 แสดงการติดตั้งประตูกันที่บันไดเพื่อป้องกันเด็กตกจากบันได.....	209
ภาพที่ 7.17 แสดงการใช้รถพุงตัวที่มีลูกล้อในเด็กเล็กซึ่งอาจก่อให้เกิดการบาดเจ็บที่รุนแรงได้.....	209
ภาพที่ 7.18 แสดงการห้ามเขย่าตัวเด็กซึ่งอาจทำให้มีเลือดออกในสมองและประสาทตา.....	211
ภาพที่ 7.19 แสดงพื้นที่การประเมินขนาดของบาดแผลไฟไหม้น้ำร้อนลวกในเด็กตาม Lund and Browder's chart.....	214
ภาพที่ 7.20 แสดงการวางหม้อหุงต้มบนฐานที่ยกสูงจากพื้นไม่ให้เด็กเอื้อมถึง.....	216
ภาพที่ 7.21 แสดง A วิธีตบหลัง (back blows) สลับกับ B การกดหน้าอก (chest thrusts) ในเด็กอายุน้อยกว่า 1 ปีที่รู้สึกตัว.....	218
ภาพที่ 7.22 แสดงการทำ back blows ทำนั้งในเด็กเล็กที่รู้สึกตัวและอายุมากกว่า 1 ปี.....	218
ภาพที่ 7.23 แสดงการทำ abdominal thrusts ทำยืนในเด็กเล็กที่รู้สึกตัวและอายุมากกว่า 1 ปี.....	219
ภาพที่ 7.24 แสดงการทำ abdominal thrusts ทำยืนในเด็กโตที่รู้สึกตัว.....	219
ภาพที่ 7.25 แสดงการทำ abdominal thrusts ทำนอนในเด็กโตที่ไม่รู้สึกตัว.....	219
ภาพที่ 7.26 แสดงตำแหน่งที่ใช้กดหน้าอกในเด็กเล็กที่อายุน้อยกว่า 1 ปี.....	220
ภาพที่ 7.27 แสดงวิธีการกดหน้าอกในเด็กเล็กที่อายุน้อยกว่า 1 ปี ด้วยวิธีสองมือ.....	221
ภาพที่ 7.28 แสดงการช่วยหายใจแบบเป่าปากในเด็กโต.....	226
ภาพที่ 7.29 แสดงการดูแลเด็กอย่างใกล้ชิดไม่ปล่อยให้เด็กนั่งเล่นน้ำตามลำพัง.....	227
ภาพที่ 7.30 แสดงคอกกั้นเด็ก.....	228

สารบัญตาราง

หน้า

ตารางที่ 3.1	พัฒนาการของเด็กวัยทารก (1-12 เดือน).....	57
ตารางที่ 3.2	พัฒนาการของเด็กวัยเตาะแตะ (1-3 ปี).....	59
ตารางที่ 3.3	พัฒนาการของเด็กวัยก่อนเรียน (3-6 ปี).....	62
ตารางที่ 3.4	พัฒนาการของเด็กวัยเรียน (6-12 ปี).....	65
ตารางที่ 4.1	แสดงปริมาณและจำนวนมือนมที่ให้ทารกที่อายุต่างๆ.....	87
ตารางที่ 4.2	พลังงานและสารอาหารที่ควรได้รับประจำวันสำหรับทารกและเด็กเล็ก.....	92
ตารางที่ 4.3	อุณหภูมิของแหล่งที่เก็บน้ำนมมารดาที่เหมาะสม.....	95
ตารางที่ 4.4	ชนิดและปริมาณอาหารที่ควรได้ใน 1 วัน สำหรับทารกแรกเกิด-12 เดือน.....	98
ตารางที่ 4.5	เปรียบเทียบลักษณะของมาราสมัสและควาซีออร์กอร์.....	104
ตารางที่ 4.6	เกณฑ์การวินิจฉัยโรคอ้วนและภาวะน้ำหนักเกิน.....	111
ตารางที่ 4.7	เกณฑ์การแบ่งความรุนแรงของโรคอ้วนในเด็ก.....	111
ตารางที่ 5.1	แสดงค่าสัญญาณชีพของเด็กปกติในกลุ่มอายุต่างๆ.....	143
ตารางที่ 6.1	เปรียบเทียบประเภทของการสร้างภูมิคุ้มกันโรคในร่างกาย.....	149
ตารางที่ 6.2	กำหนดการให้วัคซีนตามแผนงานสร้างเสริมภูมิคุ้มกันโรคของกระทรวงสาธารณสุข ปี 2564 กรณีเริ่มให้ตั้งแต่แรกเกิดหรือภายในขวบปีแรก.....	159
ตารางที่ 6.3	การให้วัคซีนแก่เด็กที่มารับวัคซีนล่าช้า.....	161
ตารางที่ 6.4	แสดงคำแนะนำในการฉีดนิวโมคอคคัสคอนจูเกตและชนิดโพลีแซคคาไรด์ในเด็กไทย.....	177
ตารางที่ 6.5	การฉีดปฐมภูมิ (primary series).....	183
ตารางที่ 6.6	การฉีดเข็มกระตุ้น (booster).....	184
ตารางที่ 7.1	การประเมินขนาดของบาดแผลไฟไหม้น้ำร้อนลวก โดย Lund-Browder burn estimate chart and diagram.....	213
ตารางที่ 7.2	ระดับความเสี่ยงต่อการติดเชื้อโรคพิษสุนัขบ้าจากลักษณะการสัมผัสกับสัตว์ และการปฏิบัติ.....	232